

A „KELET” előfizetési díja:

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva	
Egész évre	16 frt.
Félévre	8 „
Nagyedőre	4 „
Egy hóra helyben	1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.	

„Egyszerűen a „Kelet” mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállás: Főttér 4-ik szám hóvá a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Kolozsvár, 1878. jan. 23.

(?) A sok szomorú jel között, melyek az emberiség történelmének balutrá térült folyamát korunkban oly szégyenletesen jellemzik, jól esik egy olyan mozzanatot is szemlélünk, mely a jobb remény után esengő tekintet megpihentetésére lehet hivatott. Értjük a második olasz király, I. Umberto, trónbeszédét, melylyel az eskütétel nyomában uralkodásának programját terjeszté a törvényhozás két kamarájára elé.

Ama megható impozans manifestációk, melyekkel az egységes olasz nép első királyának sirját körülállta, első sorban azt az eszmét illetik, mely az elkölözöttben megszemélysítve a nemzeti egységet, az alkotmányos szabadságot juttatá az egykor szétszakadozott, de végre egygyé forrt Olaszországban érvényre, s az utód, minden eddig tett nyilatkozatával, valóban fogantatosítani látszik első kiáltványában tett nyilatkozatát, mely szerint „méltonok fogja magát a nagy elődhöz bizonyítani.”

S most, a midőn éjszaki Európa despotája, ki a forradalmi elemekkel fog kezdet, hogy rabló-célzójait, az árulás útján, elérhesse, megtartotta az emberiséget a jog, az igazság lábba tiprására; most a midőn a nagy hatalmasságok a nemzetközi jog tételeinek csufáteléhez készségesen nyújtják a segédkezet; most, a midőn remegve kell gondolnunk arra az eshetőségre, hogy hazánk közvetlen környezete majdnem egész körformában a muszka kancsuka főnhatósága alá kerül — jól esik hallanunk azt a csengő hangot, mely egy királyi trónról hangzik s nem csak saját népéhez, de közvetve a népekhez szól, a midőn mondja: „A szabad intézmények lelki-ösmeretes tisztelete a legbiztosabb védelem minden veszély ellen. Ez hitvallása hazámnak, ez az, mely nekem erőt fog kölcsönözni.”

Igaz, a phrázisok, az álság korát éljük, s az oroszok csárja nem állotta a humanizmus nevében indulni meg a legundokabb háboruba, melyet ez évszáz látott; de a midőn e fiatal trónra-lépő király, majdnem atyja holttestének jelenlétében a szabadság eszméjének lábához teszi le fogadalmait, nem

A „KELET” TÁRCZÁJA.

A divat és a — férfiak.

(Farsangi levél a szerkesztőhöz).

(Folytatás.)

Az egyes magyar ruha-darabokra reá adták az ősi nagy neveket, hogy annál nagyobb legyen a kelendőség.

Járta egyre-másra az Atilla, Buda, Árpádka, Kazinczy, Széchenyi stb., mert hát, mint Tompa írta:

„Batthiányi-gyász, Kossuth-csipke, Garibaldi-kelme

S nincs oly állott, rossz portéka, amely el nem kelne!”

Kelt is bizony, mint csak a köles.

Száz, ezerféle tulkapásra ragadtatta magát a magyar-divat, de ennek mégis szívből örült minden józsemmű hazafi.

A nemzeti szellem nyilatkozott benne, a föltámadni akarás vágya, az elszibbadt erő visszatérte volt ez, nemzeti tüntetés, a nemzet elnyomó ellen.

Minden eszme alakot keres magának. Először külsőleg akartunk átalakulni, hogy aztán átalakuljunk bensőleg is.

Azért tehát az a divat — hadd nyugodjék békében! Ne kiabáljunk kigyót-békát reá. Ha pazaroltunk is, ha majmoskodtunk is egy kissé, de legalább, a mi erre ösztönzött: abban volt egy kis része a szellemnek is. Kár, hogy ez is eltűnt, az akkori divattal együtt!

Mert ez a magyar világ nem tartott soká. A-tollak és sarkantyúk, az Atillák és Árpádák ritkulni kezdtek — majd eltűntek egészen.

Kezdtük belátni, hogy csupa öltözködéssel bizony meg nem mentjük a hazát. A 61. év vér-mes reményei megcsappantak. Láttuk, hogy segítséget nem várhatunk senkitől, csupán — önmagunktól.

Láttuk, hogy a mi jó szomszédaink a kib-

KELET.

POLITIKAI ES KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

AZ ÉRTÉKESE CZIKKEK DIJAZTATNAK. Kéziratok nem adatnak vissza.

A HÁBORU.

Törökország sorsa a lehető legszomorubb. Drinápoly orosz kézben van. Innen fogja Oroszország diktálni a béke drákói föltételeit. Mehmed Ali pasa a drinápolyi helyőrséggel gyalog vonult ki a városból; Ahmed pasa pedig 82 vas-ati kocsin szállította tovább csapatait Csurlu felé. Mielőtt a törökök kivonultak volna Drinápolyból, légbe röpítették a löporraktárt, hogy az oroszok ne vehessék hasznát. A rend fenntartásáról míg az oroszok a városba bevonultak, a keresztény lakosság és 72 török rendőr gondoskodott.

A leendő béke minősége tekintetében igen furcsa hírek járnak. A „P. L.” azt írja, hogy nem kevesebbről, mint Törökország felosztásáról van szó. Az eddigi orosz-török háborúból a porta lakosai huzták a hasznát. Most már nem így lesz. Most a hatalmak fognának osztzkodni a prédán. E tekintetben az eddigi merev álláspont Oroszországgal szemben, az orosz fölöstási terveknek visszatartása — mondja a nevezett lap — csak Oroszország malmára hajtaná a vizet.

Nem tudjuk, mennyiben alaposak, mennyiben nem ez állítások, melyek szerint Lengyelország példájára most „Törökország első felosztásáról” volna szó. Hogy az orosz kormány a fölöstást akarja és óhajlja: az nem szenved kétséget. De Andrásy midőn ismételtén visszautasította a Szumarakov által orosz részről tett osztzkodási ajánlatokat, megmutatta, hogy épen nem hajlandó segédkezet nyújtani az orosz tervek végrehajtásához. És nincs ok, mely Andrásy előtt elfogadhatóvá tenné azt most, mit ezeltől hónapokkal a monarchia életérdekeibe ütközőnek tartván, visszatartott.

A fegyverszüneti alkudozások.

A fegyverszüneti alkudozásokról a Presse a következőket jelenti: Mint legjobban értesült részről közlik, Nikoláj nagyherceg nem tesz a török megbízottaknak fegyverszüneti és békeföltételeket, hanem csak átveszi kívánságait és ajánlataikat Pétervárra való közlés végett. Onnan várják a parancsot is az ellenségeskedések megszüntetésére, de csak abban az esetben, ha Törökország határozott és reális biztosítékot nyújt. A határvonalakat az idegen katonai attachék fogják meghatározni. De addig zavartalanul tovább folynak az operációk.

lelkünkben égett, ki nem aludt volna, mennyivel előbb lehetnének most?

Hanem hát a divat nem azért divat, hogy meg tudjon maradni a helyes uton. Van benne valami démoni elem, melynek nem esik jól, ha valami rosszat nem tehet.

Tudod-e te, tisztelt barátom, s tudják-e önök, tisztelt uraim és hölgyeim: hogyan játszották ki a divat ezt az oly helyes és üdvös irányban megindult mozgalmat?

Figyelejenek jól, kérem, mert a mit elmondok, az nem csak a divat egy egyszerű szeszélyét jelzi, hanem jellemzi egyuttal a mi kedves magyar nemzetünknek egész nemzetgazdászati politikáját!

Az egyszerű honi czondrából készült kabátok, melyeknek darabja nem került többé 5—6 forintnál, egyszerre csak azon a változatosan mentek keresztül: hogy alkalmazzák beléjük olyan bélést, a legfinomabb vörös angol posztóból, amely belekerült 15—16 pengő forintba?

Ki találta ezt fel először? — Ki tudja? A férfi-divat első szerzői rendszeren nem annyira ismeretesek, mint a nő divatéi.

(Folyt. köv.)

Az argostoli jegyző.

Uj-görög elbeszélés.

Irta: A. R. RANGABÉ.

(Folytatás.)

Negyedik fejezet.

Nicolo rémkiáltása fellármázta az egész szomszédságot, s néhány percz alatt szájról-szájra bejárta a borzasztó hír egész Argostolt. A grófot az egész város atyjaként szerette s tisztelte. A felizgult tömeg csoportosan tödült a halottas hához, s a legkülönbözőbb egymásnak ellenmondó hírek keringettek az esemény fölül. Egyik azt mondta: a grófot hirteleni szélhűtés érte, s ez vetett véget életének, mások: hogy rablók törtek be Nanettó gróf lakába, ott meggyilkolták, s nagy összeg pénzét vitték el, s így tovább.

Hirdetési díjak

Hatszor hasábozott gármond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknel külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus den Wollzeile 36.) Hasenstein et Volger (Wallischgasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau Budapest. Hasenstein és Vogler hirdetés köv. irodája. Weiss Mór hirdetések felvételi irod. Bécsben Wollzeile 13. és Budapest szervitátor 5. sz.

Nyitléri cikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadó-hivatal: Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

jelenti: A török meghatalmazottakat f. hó 18-án Hermanliban Stroganov orosz tábornok fogadta; az a megbízásuk, hogy táviratilag tegyenek a portának jelentést, ha az orosz föltételek várakozáson felül szigoruk volnának.

Mindinkább hitelt nyer az a vélemény, hogy a porta — miután a belviszonyok, kivált a fővárosban fenyegető alakot öltenek — kénytelen lesz minden áron megvásárolni az ellenségeskedések beszüntetését. Mintegy 300,000 ember menekül Konstantinápolyba.

Bécs, jan. 21. A „P. C.”-nek sürgönyzik f. hó 21-éről: A románok megszállották Florentin helységet és ezzel befejezték Viddin teljes körülzárását. — A románok lövegei tegnap felgyújtották Viddinnak Belgradsik nevű erődjét.

Athén, jan. 21. Öt falm Thessaliában felázadt. Mazedonia is nyugtalanodik. Hat zászlóalj gyalogság, 3 üteg ágyú és egy-egy lovascsapat Lámiaiba ment.

Umbertó király trónbeszéde.

Umbertó király eskütétele szombaton ment végbe, s ez alkalommal a fiatal olasz király a következő trónbeszédet mondotta:

„Ama szavakat, melyeket a fájdalom első perceiben népemhez intéstem, ismétlem ma annak képviselői előtt. Fölbátorodva érzem magam az élet kötelességeit újból fölvenni, miután látam, hogy gyászom az egész országban öszinte visszhangra talált. A királyra, a megszabadítóra való áldott emlékezés egygyé tett minden olasz családot. Az érzelmeknek ily nagy egyértelműsége szívbéli könnyűség volt nekem és a királynénak, ki szeretett fiunkat a nagyapa dícsó példája szerint fogja nevelni. — Olaszország e váratlan gyászában vigasztalás volt ránk nézve Európa részvétele, s azon fenséges herczegek és kitűnő személyiségek jelenléte, mi ünnepélyes jelentőséget szerez azon tiszteletnek, melyet a birodalom fővárosa első királyunk iránt tanusított. A tisztelet és rokonszenv eme bizonyítékai új megerősítést teszik az olasz jognak. Mély elismerésemet kell itt kifejeznem; valósitják ezek azt a meggyőződést, hogy a szabad egységes Olaszország biztosítéka a békének és haladásnak; rajtunk áll az országot e magas polcon megtartani. — Nem vagyunk ujonczok a köztet nehézségeiben. Valótta el. Tapas ezt látva néhány szót sugott az öreg Nicolo fülébe, mire a szolgál Voratishez lépett, s igyekezett őt előbb reá fölszólással, s később gyenge erőszakkal elvonni fájdalma tárgyától. De Voratis nem távozott a halott oldala mellől.

— Engedjétek csak még egyetlen egyszer drága vonásait látnom, kiáltott fel; utolsó szavaiban bizonynyal áldólag emlékezett meg rólam. Engedjétek leolvasnom azt holt ajkáról.

Reszkető kezekkel vonta le a halott arcáról a takarót . . .

De alig hártotta azt félre, mint villámtól sujtott állott meg mereven.

— Orvost! kiáltott aztán hangosan, hozzának gyorsan orvost!

— Orvost? kérdé Tapas, mire azt? A szerencsétlenül egy szikrája sincs többé az életnek. Meghalt ő, ponero amico.

Egy orvos sem fogja őt többé életre hívni.

— Orvost hozzának! ismétlé Voratis hangosan, s az ajtó felé szaladt, gyorsan! azonnal!

— Hagyják menni őt, szóló Tapas a szánalom hangján, látni való, hogy a fájdalom elvette esztét. Jöjjön csak caro Voratis, — folytatá hozzá lépve, — menjünk ki s zárjuk be eszobát. Mutassa meg, hogy férfi, e nagy fölindulás egészsége nek s lelki nyugalmának nagy ártalmára leendő. Jöjjön, jöjjön caro.

De e perczben egy orvos lépett a szobába, kit valaki a jelenlevők közül meglátott ott elmenni, s a Voratis kiáltására beszóltott.

Tapas a mint a belépőt megpillantotta, homlokáról gyorsan szemére huzta szemüvegét, mit ő mindig meg szokott tenni, ha valamely hirtelen fölerült gondolatát el akarja rejteni, vagy valamely kellemetlenségre van kilátása. De ki törődött most Tapassal?

— Uram! szólította meg Voratis az orvost, ön hallott már bizonynyal e kiszenvedett nemes öreg haláláról, kérem lépjen közelebb s mondja meg, mit gondol a dolog fölül? Mi a véleménye, mi okozhatta halálát?

(Folyt. köv.)

ban sok hasznos tanúságot nyújt a nemzeti történelem legutóbbi 30 éve, mely váltakozva a meg nem érdemelt szerencsétlenségek s olykor a szerencse által okozott fordulataival, több évszázad történelmét foglalja magában. Elfogadván a rám ruházott magas hivatást, minden bizalmamat ezen gondolatból merítem: Olaszország, mely Viktor Emánuel meg tudta érteni, bizonyítja nekem ma dicső atyám ama tanának igazságát, hogy a szabad intézmények lelkiismeretes tisztelete a legbiztosabb védelem minden veszély ellen. Ez hitvallása házamnak, ez az, mely nekem erőt fog kölcsönözni. A nemzet akaratahoz hiven a parlament vezetni fog kormányzások első lépéseinél azon loyaltással, melyet a nagy király, kinek emléket mindnyájan tiszteljük, a pártok legélénkebb viszállyai közt s a vélemények elkerülhetlen összehangolásában is képes volt hűvére önteni. A gondolatok őszintesége s egysége a hazaszeretethez, ez lesz bizonyára a támasz részemre azon a nehéz úton, melyet közösen kell megjárunk, s melynek végén részemre csak a dícsőség van, hogy kiérdemeljem azt a dícsőreket: „Ő méltó volt atyjához!”

Egy eredmény gróf Andrassy politikájából.

Collegno (al Baracono)
Jan. 16. 1878.

Fegyverszünet van alkudozásban. Nem Európa befolyásával. A czár hatalmas. Betöltött minden közbeszólást. És Európa, láthatatlan. „De a láthatatlan Európának azon tagja, melyet osztrák-magyar monarchiának neveznek, az látható, mint „im russischem Bunde der dritte.”

Ez e minőségben Ausztria-Magyarországot nullificálta ezen egész háború folyamára, melynek mérlegében saját jövőd sorsa inogott; — isola, láthatatlan, megszibbasztotta Angliát, melynek érdekei a mi érdekeinkkel e válságnál oly szembetűnőleg találkoznak; és elhagyatottságra, bukásra kárhoztatta barátunkat, védőnként a törököt, ki lételeért küzdve: Európa függetlenségét s első sorban hazánk és Ausztria biztonságáért küzdött.

Mit tehetett szegény, az ezer sorsból vérező, a sokakról szorongatott, a mindenkitől elhagyatott?

Kettő közül kellett választania: vagy kibontani a Proféta zászlaját, melyet emberiségi érzelméből begöngyölve tartott; vértengerbe nyugtatni le a félobdat; s — ha temetkeznie kell — világromok alá temetkezni, minőket évezredek nem láttanak: — vagy meghajolni az „in eluctabile fatum” előtt.

Szegény szarnyaszegett saslal az utóbbit választotta.

Sőtél aggodalom borul a magyar ember lelkére.

De az osztrák-magyar külügyér azzal nyugtatja, hogy az ő számvetései a háború kimenetelétől függetlenek.

Kulcs volt a kezében a kapuhoz, mely a vihar szeleit lezárhatja. Majd ismét kezében volt a tehetőség rájuk kiáltani Virgil Neptunusának szavait: „Maturate fugam;” de ő számvetései hitében kaput is tárt, szabad dühöngést is engedett a viharak, melynek átkát nemzedékek nemzedékei fogják sínyleni, s messze-messze távolba kigyózó útját ledőlő országok romjai fogják jelzeni.

Ő tárt kaput. Aztán néző maradt a véres dráma folyama alatt. Az ő szerepe — ugymondja — majd a végfelvonás végfelvonásánál következik, és ő megmutatja aggódó nemzetének, hogy megóvta érdekeit.

Meg leszen e neki engedve, hogy csak bele is kiálthassa szerepét a katasztrófa lebonyolításába: nem tudom. A jelek nem biztatók.

De azt tudom, hogy vannak fatális tények, melyeket amolyan szerep-szavallással megváltoztatni már nem lehet; és azt is tudom, hogy ha el nem tér az iránytól, mely által politikájában ekkor vezettetett, még csak azt sem fogja megmenekíteni, a mi még megmenthető.

A nemzetnek tisztába kell jönni e politika kiindulási pontja, iránya, lényege felől, miszerint a nemzet is megtehesse a maga számvetéseit, s azoknak utmutatása szerint határozhasson, akarcasson, cselekedhessék.

Legyen az én honszerelmemnek is megengedve, reá vetni szerény mécses világát helyzet homályaira; talán hogy e szerény mécsvilág egy sugárkát vethet az ösvény felé, melyet a hazafiság aggódva keres.

Mialatt Bécsben gr. Andrassynek aranygyapjas rendet adtak: Fiumében — a semlegesnek mondott magyar korona területén — orosz tengerész-tisztek egész nyilvánossággal hadgyakorlatot tartottak azon mesterségben, hogy miként kell a semleges Fiumében készült torpedókkal levegőbe roptatni azt a törököt, a ki (mintegy a lengyel, fájdalom, még mindig csak „élő szobor”) utolsó védőgátja Ausztria s Magyarországnak a panszlavoczarizmus árja ellen.

Az az aranygyapju, meg az a torpédó-gyakorlat egymást kölcsönösen kiegészítik.

Az első annyit jelent, hogy az osztrák császár, magyar király, meg van elégedve külügyminisztere politikájával; a második megmutatja, hogy minő színezetű az a politika.

Vajon számvetésben a magyarok meg

gedő fejedelem e politikának, ha nem is eventualis következményei, de legalább actualis eredményei felől?

Mert nem minden van függőben. Már vannak consummált eredmények is. Van több. E helyen egyre akarok reá mutatni.

A szomszédunkban dult háború, s Magyarország és Ausztria jövődjé közt, egy végzeteszerű kapcsolat van. Végzeteszerű! mint a boszuló istenségek — az Eumenidák — haragja.

E kapcsolat onnan ered, hogy e háborúnál nemcsak az ugynevezett „keleti kérdés,” az az: a porta és keresztény népei közti viszony kérdése forog fen, hanem hogy ez complicálva van egy másikkal: az orosz hatalmi kérdéssel.

Bármí véleménynyel legyen is valaki a felől, hogy miként kellene az első megoldani, ha a másodikkal nem volna complicálva, azt senkinek tagadhatja, hogy Magyarország, Ausztria és uralkodó házuk jövődjét igen komoly veszélyek fogják fenyegetni, ha e háborúnak egyik eredménye az lesz, hogy Románia s a keleti szláv népek a muszka-hatalom cliensivé válnak, s mert azokká válnak, tehát a muszka-politika vontató kötelére kerülnek.

E veszély felől a földabrosz, s Magyarország és Ausztria ethnografiai viszonyai nem hagyhatnak kételkedni.

Tehát akár minő eszmék által hagyta is magát különben politikájában a bécsi kabinet befolyásoltnak; annyi bizonyos, hogy ezt az egyet semmi áron sem kellett volna megengednie, mindezt el kellett volna követnie, hogy ez az egy meg ne történjék.

És épen ez történt meg. Már megtörtént. Consummatum est.

A körülmények imperative kijelölték volt az irányt, melyet a kabinetnek politikájában követnie kellett volna, mi szerint e veszélynek eleje vétecsék, vagy ha ez elmulasztatott, a veszély elháríthatassék.

Ha azon meggyőződésre jutott, hogy a török birodalom helyzetében változtatásoknak kell történni a keresztény népek javára, oda kellett volna minden igyekezetét fordítani, hogy a szükségesekek nélt változtatások nem az orosz fegyverek győzelmes nyomásának, hanem Ausztria és Magyarország jóakarati érdeklődésének, s ennek hasznos folytatn a porta liberálításának legyenek kifizalásai.

Csak ily irányu politikával lehetett biztosítani hazánkat Ausztriát a különben elháríthatatlan veszélyek ellen. A keleti keresztény népek nem kerültek volna az orosz hatalom vontató kötelére. El kellett volna osztatva azon alaptalan, de tényleg csakugyan létező előítélet, hogy „Ausztria s Magyarországnak nincs érdeke a keleti keresztény népek jólété s békés fejlődése iránt” (Andrassy gróf szavai). Nem csak az előítélet eloszlatva, de sőt érdeklődősség is idéztetett volna elő köztünk s a keleti népek között a jövő kölcsönös biztosítása tekintetéből. S ezeken felül még az is előretett volna, hogy a változtatások nem mentek volna túl azon határokon, melyeken belül megnyugvást lehetett volna szerezni a keleti keresztény népeknek, a nélkül, hogy alácsatnék a török birodalom vitalitása, mely hazánk s Ausztria kibiztonságának egyik lényeges postuluma. E kettő egymással igen jól összeegyeztethető, ezt fejtegetésim továbbbi folyamában majd ki fogom mutatni.

Ily, annyi tekintetben idős irányu politikának érvényt szerezhetett volna gr. Andrassy a háború előtt, a háború beálltával, a háború alatt. — Némely kezdetleges s akkor sem helyes irányu kísérletecskék kivételével nem tette. Oly alkalmat is elmulasztott, melyről el lehet mondani, hogy isten ingyen kegyelme e szavakkal nyomta markába a röppenő szerencse üstökét: „Ne! fogd meg! biztosítsd hazád és fejedelmed jövőjét, tartsd eszedben, hogy az elszalasztott percet nem adja vissza semmi öröklét.”

Nem fogta meg. Elszalasztotta, sőt többet tett. Ausztria-Magyarország külügyminisztere lön: „im russischen Bunde der Dritte” és „horribilis” minőségben addig tolt az orosz szekerét, míg az eljutott Plevnába, és onnan tovább.

Ama bukásában dícsőségek Titánnak este ott: hála a megaranygyapjusított politikának — nem csak az egész világtól elhagyott szegény törökökre, de hazánkra, de Ausztriára, de az osztrák dynastiára is végzeteszerű katasztrófává lett.

Vért ostromt senki sem tesszen fel hitének, bizalmának oltárára mint pátronust, melyhezimádkozik. Győztest sokan. Vért oroszoknak senki sem szegődik cliensivé. Győztesnek sokan.

A plewnai katasztrófával az orosz állást foglalt a történelemben, mint a románok s keleti szlávok győzelmes védnöke. Ezt a czélt az orosz már elérte. Ezt a sikert fegyverrel talán még lehetne, de alkudozásokkal teljes lehetetlenség kezéből kiivenni. Mert akár minő lesz is a végalkudozások eredménye, két dolog bizonyos. Egyik az, hogy ha románok és keleti szlávok nem nyernek meg mindent, a mi után hevült fantáziájuk sovárog, ennek odiuma ama népek érzelmeiben nem az oroszra, hanem más hatalmak avatkozására s legszenvedélyesebben Ausztria és Magyarországra fog hárulni, s az orosz bizonyosan tudni fogja, miként kell gyűlöletük tűzét a számító armány olajával élesztetni: „Megszántam sorosotokat, háború áldozataira szántam el magamat éretteket, de hogy a sikert biztosítsam, meg kellett kötönnöm a szomszéd Magyarország és Ausztria kezét, hogy utamat áll

ja; e végett „concessioakat” kellett tennem, ha hátmost még minden vágyaitok nem teljesültek; ennek oka a bécsi cabinet roszakarata; de a mi halad, el nem marad; csak legyetek hűvek hozzám mint a törvas a markolatához, majd beüztünk ezért közös erővel, s fajrokonsági befolyásainkkal osztráknak, magyaroknak.” — Így fog az orosz előbb szólni, utóbb cselekedni, s nem kell mondanom, hogy magiszorás termékeny talajra talál. A meg nem nyert dolgok odiuma mi reánk hárul. Ez az egyik a mi bizonyos. A másik az, hogy mindent, amit a románok és keleti szlávok nyernek, senki másnak, mint csak egyes egyedül a győztes orosz pártfogásának fogják betudni; és ez őket az orosz politika vontató kötelére fűzi, nem mintha szeretnék őt, hanem mert hatalmasnak tapasztalták, míg Európát láthatatlannak, s a láthatatlan Európában Ausztriát s Magyarországot nyomorulttan tehetetlennek.

Tehát ép az, a mi hazánkra s Ausztriára nézve a jelen háború messze ható következtéseiben a veszély forrását képezi, melytől tehát minden áron ovakodni kellett volna, ép az immár bevégzett tény.

És ha e tényhez hozzá vesszük azt, hogy az orosz pártfogásra támaszkodó románok, szerbek további aspirációi mi felénk is irányulnak (Bukarestben már egészen nyíltan az „egyház” tekintélyével emlékeztetik a czárt „Erdélyre”), ha hozzá vesszük azt, hogy a panszlavizmusnak mennyi pártosa van már is a habsburg-lotharingiai ház országában; s mennyire fog ezeknek száma növekedni a győzelmis nimbus fényében, mely a szláv ügy zászlaját diadalmasan lobogtató czarizmus terjeszkedő hatalmát körülveszi; ha megfigyeljük azt, hogy e hatalmi terjeszkedésnek vérözönben kellő csillagát mi minő frenetikus örömrivalgások üdvözlöik Sziszeklől Prágáig; ha tekintetbe vesszük azt, hogy mindezen aspirációk, vágyak, fanatizmusok, mennyi segéd eszközt nyújthatnak az orosz hatalom terjeszkedési tendenciáinak, s ezek kelő időben mi biztosan számíthatnak amazokra: nincs oly vakság, a mely ne látná, nincs oly optimismus, a mely kétségbe vehetné, hogy már meg van a boa constrictor, meg van az óriás polyp; amaz már arczunkba sziszeg; emez már nyugtogatja csápjait. — Határaink orosz cliensekkel vannak megrakva. Mögöttünk megtörve az egyetlen barát, kire biztosan számíthatunk; s kit hazánk kormányá, ellenében helyezve magát nevezte józan észével, s önfentartási ösztönével, botorul — bizony-bizony mondom: botorul! veszni hagyott.

Az orosz elkészítette magának az „étappot” azon „marche routaban,” melynek a „végobjektuma” mi vagyunk; mi, Magyarország és Ausztria.

Ezt a sikert, ezt az eredményt, az osztrák-magyar külügyér oly tüntetőleg meghelyeselt politikájá immár elérte.

Plaudite!

Hiszen a ma még tettek. Hát mi gondotok a holnapra! Mi gondotok arra a bazára, melynek akkor is lenni kellene, mikor ti már nem lesztek — a ki hátul marad, majd beteszi az ajtót — Plaudite!

Hanem a haza szent szerelme, mely vallásos áhitattal öleli keblére nemcsak azt a hazát, a mely van, hanem azt is, a melynek lenni kellene, midőn mi már rég nem leszünk; az „elő-kig ható fájdalmat” érez, a mint abba a holnapba beletekint, melyet ti nem gondoltatok.

Isten törvénye örök: „ilyen okra, ilyen okokat.” A holnapba nem nehéz belátni, midőn az árnyékát oly szembetűnőleg a mára veti.

Mi fog történni?

Ugyanaz a mi Törökországban történt, szórol szóra az.

A keleti keresztényekkel rendelkező „Patronus” forrongásokat fog szitogatni minálunk s Ausztriában fajrokonai (?) s a népvándorlás előtti Dácia után sovárgó oláhok közt. A győzelmes czár „kongó” argumentumaira lesz, a ki hallgasson. A felszítottatott forrongás le fog veretlni. Az orosz diplomacie intervenció, hogy szolgálaton Ausztria s Magyarország „igazságát” (ezt így nevezik) „elnyomatott” (ezt is így hívják) fajrokonainak, s az oláhoknak; — kiknek a czár „természetes” (!) patronusuk — az osztrák és magyar kormány tiltakoznak az avatkozás ellen; megmondják, hogy itt van „igazság”, itt nincs „elnyomás”, vagy pedig szokott meghunyászkodással tekintetbe veszik a „barátságos” tanácsot, s concessiókhoz nyulnak, melyek természetesen nem fognak tekintetni kielégítőknök. Egyik mint másik eselben lesznek újabb bujtogatások, forrongások, lázadások — orosz rubelek, orosz ügybárátok, rokonszenvezők” keverednek a játékba (mint minap Szerbiában), a vér folyni fog: városok, falvak égettetnek, pusztítatnak el; lesznek kegyetlen provocatók és kegyetlen repressáliák; orosz ágenssek kabátban és szoknyában fel-lármázzák Európaszerte a „philantropiát” az új „bolgár atrocitások”-ka t; az orosz diplomatikai jegyzékek mind vastagabban, mind követelményben fognak hangzani, míg végre a kedvező percben, miután osztozó társakról gondoskodva lett, az orosz kijelenti, hogy ő ezt tovább nem tűrheti, s a „humanitás, a szabadság, a fajrokonság, a rend s Európa nyugalma nevében” fegyverhez nyul és eljő rendet csinálni, s a rend és szabadság nevében proklamálja a „kibirtoktalanságot”, a „földosztás” áldását, miként azt Lengyelországban megkezdte, a most Bulgáriában oly szép sikereket

folytatja — az osztrák-magyar külügyér politikájának nagyobb dícsőségre.

Szórol-szóra így fog történni. Ez az orosz „modus operandi”. Így tett Lengyelországgal. Így tett Törökországgal. Így fog tenni velünk s Ausztriával, ha az ország kormánya még most az utolsó órában, midőn Sybilla kilencz könyve közül hat már a tűzbe repült — sem emelkedik fel határozottságával a veszély színvonalára.

Ezt lehet rómlátásnak, lehet conjecturalis politikának gunyolni. „Cassandra szavát is annak gunyolták Trója bölcsei, s Trója esete Cassandraknak adott igazat. E conjecturák csak logikai következtései annak, a mi már nem conjectura, hanem tény: hogy románok és keleti szlávok (s velők mások is) oda lettek csatolva az orosz hatalom vontató kötelére.

Gróf Andrassy azt mondotta a delegatus uraknak, hogy „ha feloldozott érdekekről van szó, meg kell azokat nevezni.”

Én egyet megneveztem.

De hát miből áll az a politika, mely dacára annak, hogy ily végzetterhes eredményhez már elvezetett, mégis azon illúzióban ringatja magát, hogy megóvta Ausztria és Magyarország érdekeit?

Hogy nekünk az orosz a veszély a török pedig nemcsak nem veszély, de sőt védgát a veszély ellen, azt kétségbe senki sem teszi.

Hát minő okoskodás fonálnal juthatott el az osztrák-magyar külügyér oda, miszerint „hazánk és Ausztria létérdekeinek megóvását nem abban keresse, hogy a törökkel jusson egyetértésre az orosz hatalmi terjeszkedés meggátlása végett, hanem abban vélje feltálatni, hogy az orosz-szal jutott egyetértésre, ki a töröknek vesztesé-re tör?”

Ebben az álláspontban annyi kiáltó abnormitás van, hogy e politikának officiosus védelmező közt akadtak, kik ez abnormitást mentegendők, jobb védők hiányában kényszerhelyzetre hivatkoznak, pressióról beszéltek, háborúval fenyegetésről Berlin felől.

Ez alaptalan beszéd, melyet a német nemzet érzelme, hangulata, érdeke, s egy tekintet az európai viszonyokra, merőben megzavall. Ha a keleti bonyodalmak, melyek annyi oldalról bele vágunk Európá nemzetközi érdekeibe, más európai kérdésekkel annyira complicálódának, hogy a complicitól európai háború következne, ez esetben Ausztria-Magyarország a porosz-szal nem egy táborban találná magát, az valószínű; de a ki azt állítja, hogy Vilmos császár oroszos hajlamai addig mehetnek, miszerint az orosz kedveért legy-verrel támadja meg Ausztria-Magyarországot, csak azért, mert ez a keleti kérdésben saját létérdekei által sugalmazott politikát követne: a ki ezt állítja, az nem ismeri a tényeket, nem vetett számot Európa viszonyaival. Hamis rémeket fest. Lehetetlent beszél.

Tudtomra ezzel gr. Andrassy soha sem is takarozott, nem is gondolom, hogy valaha fog. Sőt mindig repudiálta a kényszer-helyzetet; mindig azt állította, és állította, hogy a mit teszen szabad kézzel teszi.

Ha ez másként volna, gr. Andrassynek már rég kötelessége volt volna tájékozni a helyzet az oldala felől ugy az osztrák birodalom, mint Magyarország representatív hatóságait; és én meg vagyok győződve, hogy ezek csak még sem tekintik a 800 ezer főnyi hadsereggel, s nyolcz nap alatt mozgósítható pár száz ezer honvéddel rendelkező osztrák és magyar monarchiát annyira súlytelnék vagy internationalis álulását annyira gyámoltalannak, miszerint ily méltatlan s a monarchiának mind méltóságát, mind függetlenségét, mind létérdekeit mélyen sértő insultust gyáván eltűrjenek: nincs kétség benne, hogy rég kellő támaszt biztosítottak volna ily insultus visszautatása végett azon combinatióknak valósításához, melyekre Európa viszonyai a körül tekintő politikának, a jelen válságnál tág és biztos alappal kínálkoztak.

Vilmos császár részint személyes rokonszenvből, részint halálból a multért, részint félelemből a jövődől úgy követ futjat az orosz-szal; de ha ugy állának a dolgok, hogy Vilmos császár fenyegetésekkel reá parancsolhatna Ferencz József császár királyra, hogy az orosz kedveért „oly politikát kövessen, mely életfájának gyökereit ássa alá, ugy azt kellene mondanunk, hogy az osztrák ház már mediatisálva van. Patronus kegyétől függ. A kinek pátronusa van, ura van.

Hanem ez eset nem forog fen. Hát én gr. Andrassy azon oda vetett szavát, hogy ő „nem csinálta a porosz-orosz szövetséget, hanem készen találta” csak azon élczésre hajlam rovására írom, melylyel államférfni komoly gondjait (bár nem mindig a maga helyén) fel szokta derengetni; s feleletem reá az, hogy ha valaki egy vermet ké-szentálál, a legrosszabb a mit tehet, az; ha bele ugrik.

Nem nyomás, nem kényszer helyzet vitte bele gróf Andrassyt abba a végzetterhes abnormitásba, hogy „im russischem Bunde der Dritte” legyen: a mi bele vitte, az nem más, mint egy hamis kiindulási pont, melyre okoskodását alapította. — Politikában mint minden okoskodásban a kiindulási pont az, a mi határoz. A ki a taposó malom kerekére lép, az asztán tapos. Viszi a

Azok után, a mik gr. Andrassy minapi nyilatkozataiból nyilvánosságra kerültek, én tökéletesen fel tudom fogni politikáját. Lehet az még titok a diplomatikai összesség-bugás részleteire nézve, de ez csak coloratura, [csak parafrasis.] Az alaphang, a politika kiindulási pontja, iránya, logikája többé nem titok, s a még titokba burkolt részletek a dolog lényegén nem változtathatnak. A halmak, mely a hálóba tolaodott, nagyon közepeszerű vizsgálatas az, hogy ilyen s nem amolyan mártással fog feltálatlatni.

Én, ha egészségesem megengedi, el fogom mondani nézetemet mind a külügyér politikájá felől — tárgyilagosan „sine ira et studio” miként a helyzet komolysága kívánja — mind arra nézve is, hogy mily irányban kellene a nemzetnek belevetni az események mérlegébe, határozott akaratát, miszerint a mi még meuthető, megmenthessék.

Hanem azt gondolom, jobb lesz, ha bevárom a fegyverszüneti alkudozások kimenetelét. Mert az határozza meg a helyzet actualitását, s ez viszont a teendőket.

Addig kérem hámfiat: gondolkozzanak ama veszély felől, melyet e levelemben — mint az eddig urgalt politika tényleges eredményét — kijelöltem.

A helyzet végtelenül komoly.

Néhány év előtt hazánk sorsának egy végzetes forduló pontján, e szavakkal kiáltottam bele a pusztába: „Ne kergessétek bele a magyart. Önállásának feladásába az orosz veszélyre hivatkozással. E veszély tekintetében hazánknak Ausztria nem villámhárító, hanem villámvonzó. Nem erő, hanem gyöngöseség.”

A pusztában kiáltó szó Cassandra szó volt. Ma már tény, hogy az volt. Könnyűrűlet Istene! mi másként állana minden, ha ez előtt öt hónappal nemzetünk keze nem volt volna megkötve Bécs által!

Most meg azon másik szavamra figyelmeztetek, hogy „a bécsi politika hazánkat máglyává teszi, melyen az orosz fogja az osztrák sást előgetni.”

Vigyázzon a nemzet, ne hogy e szó is Cassandra szóvá legyen.

Majd eljő az idő, midőn lesz hivatkozás a „nagyilekly magyar nemzet öröklött hősiességére, lovagias érzelmeire.” — Tudom. — S a magyar helyt fog állni magáért. Ezt is tudom. Még dohog a szív, még izmos az a kar, mely meg tudta övni e haza életét ezred éven át. Hanem miként amaz őskori Normán, ki az égfelé mutató szent Olafnak e kérdésére: „Kiben bízol?” azt felelte: „Magamban,” ugy bizony mi is már jóformán csak magunkban bízhatunk. Bizzunk is. De bizony bizony mondom: „megnehezült az idők viharos járása feletünk.” Nehéz időnek megyünk elibe.

Kossuth Lajos.

Miletics pöre.

— Az ítélet kihirdetése. —

(Folytatás.)

Joannovics Kornél ezen vallomását a végtárgyaláson teljesen visszavonta és csakis azon körülményt hagyta helyben, hogy a kérdéses névjegyet tényleg dr. Mileticstől elutazása előtt kapta.

Vallomásának ezen visszavonását a körül-mények egyáltalában nem támogatják.

Rankovics György a végtárgyalás során szemébe mondja Joannovics Kornélnak, hogy azon alkalommal, midőn vele együtt volt a börtönben elzárva, nyíltan beismerte előtte, hogy a kényszerkölcsön elhelyezése csak ürügy volt a toborzás elleplezésére, és hogy az utnak főcélsája oda irányult; a hangulatot kifürkészni és a magyar-ck úterét magtápopatni.

Vidák Péter, valamint dr. Toponerszky Milinoj határozottan oda nyilatkoznak, hogy Joannovics Kornél a vacsoránál dr. Miletics Szvetozár névjegyetől fölmutatta.

Vidák Péter továbbá azt is mondja, hogy Joannovics Kornél neki elbeszélte, hogy Miletics Szvetozár a szerb fejedelemlél volt, és ugyanakkor Miletics megígérte, hogy a szerb kölcsönből Magyarországon fog elhelyezni és 20,000 önkényes fog Magyarországból Szerbiához csatlakozni.

Lujanovics Vazul nagy-kikindai, járáskapitány hit alatt előadja, hogy Pérics Péter bass-hidi lelkész bizalmasan elmondta neki, hogy Joannovics Kornél a szerb kényszerkölcsön érdekében utazott, de egyidejűleg azt is kérdezte tőle, ha a szerb háború kitör, lehetséges lesz-e az itteni szerbek között általános felkelést előidézni.

Dr. Mainszky Vajkó nagy-kikindai ügyvéd a vizsgálat során kijelentette, hogy ugyan-csak Joannovics Kornél nála a hangulat után tudakozódott.

Eme vallomását a végtárgyaláson oda módosítja, hogy ezen körülményre többé nem emlékezik, de ezen nyilatkozata ugyanazon szempontból ítélendő meg, mint Vidák Péter ama nyilatkozata, hogy ha a végtárgyaláson és a vizsgálat során tett vallomásai között eltérés van, az esetben a vizsgálat során tett vallomásának helyes fölvetélt kétségbe nem vonja.

De hogy Joannovics Kornél nem csak a kényszerkölcsön elhelyezése végett utazott. hanem utának más célja is volt, mutatja Koszovác

Mátyásnak 1876. július 3-án kelt és Miletioshoz intézett levele, melyben Miletioset Joannovics Kornél elfogatásáról értesítve, a többi közt írja: „Joannovics Kornél elfogatása, a szerbek megijesztésére irányul, azonban csak annyit éretett el, hogy némelyek innen, kik a szerb sorokba . . . belépni elhatározva voltak, ezen szándékukról lemondtak.”

A most előadottakból kitűnik, hogy Joannovics Kornél nem csak a kényszerkölcsön elhelyezése indokából indult utnak, hanem utjának célja irányult azon dolgokra is, melyek az egyes vallomásokban foglaltaknak. Miletios Szvetozár tagadja ugyan, hogy Joannovics Kornél az ő megbízásából utazott volna és hogy egyáltalán beavatva lett volna azon tényekre, melyek Joannovics Kornél utazásának alapját és célját képezték volna.

Azonban e téren tagadása megegyeztével:

1. Joannovics Kornél azon beismerése által, hogy a birtokában volt névjegyet tényleg dr. Miletios Szvetozártól kapta.

2. Vidák Péter és dr. Toponarszky Milivoj hit alatt tett vallomása által, kik a kérdéses névjegyet Joannovics Kornél birtokában látták, kinek ilyen névjegyre illetőleg igazolt jegyre annál kevésbé volt szüksége, mert Vidák Péter, dr. Majnuszky és dr. Toponarszky régi jó ismerősei. Ez irányban teljes alappal bír Joannovics Kornélnak a vizsgálat során tett, bár a végtagyaláson viszárvont azon állítása, miszerint a névjegyet a végből kapta dr. Miletios Szvetozártól, hogy magától igazolhassa arra nézve, miképp utasítása egyenesen Miletios Szvetozár megbízásából történt.

A torontálmezei főispánnak 1876. jul. 2-án 63. sz. a. kelt átiratához csatolt és Joannovics Kornélhoz címzett azon levelek, melyekben külön boríték alatt Miletios Szvetozárhoz címzett levelek foglaltaknak; miből kitűnik, hogy Miletios Szvetozár sokkal szorosabb és meghittebb viszonyban állott Joannovics Kornéllal, mint sem azt elismerni hajlandó; ezen levelekből kitűnik továbbá az is, hogy a levelek írói is ismerhetők ezen belső viszonyt, mert különben nem képzelhető, hogy miképpen juthattak a Miletios Szvetozárhoz intézett levelek Joannovics Kornél címzésére alá.

Koszovác Máténak főntebb érintett levéléből, ki egyszerűen csak a „Kornél” nevet említi meg jelölé annak, hogy ezen Kornél sokkal i. meretesebb lehetett dr. Miletios Szvetozár előtt, miszerint hogy szükségét látta volna Koszovác Máté, hogy egyszerűen annak nevét is föl-említsé.

Nemcsak a Joannovics Kornél által beutazott helyeken, hanem másutt, jelesen Csurogon is folytak az üzemek az időtájtban könyvirodalmi leple alatt, emberek toborzása öszlájából. Példa erre a Jankovics István fíle esetéj.

Bende Antal és Szabadkay Ignác följelentést tettek azon titkos gyűlekezetről, mely Csurog községében Jankovics István közreműködése mellett tartatott. Szabadkay Ignác ezzel kapcsolatban a végtagyaláson névszerint elősorolja azon egyéneket, kik mint hadkötelezettek Csurog községéből átszolgáltattak.

Ugy Bende Antal, mint Szabadkay Ignác egyúttal a községben előforult ezen üzemeket Miletios Szvetozár nevével is hozták összefüggésbe.

Kihallgattattak mindazok, kik ezen gyűlekezeten állítólag résztvettek, kik azonban a gyűlekezet megtartását és annak tárgyát határozottan tagadják oly egyhangúsággal, hogy egyes vallomásaikban a szavakban is alig van eltérés. Ezen egyhangúságra nézve magyarázatot nyújt azon levél, melyet Szabadkay Ignác vallomáshoz csatolt, midőn a szabályi királyi járásbírósnál a többiekkel együtt kihallgattattott.

(Folyt. köv.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Magyar színészet Nagy-Szebenben.

Az ötvenes években és a hatvanos évek első felében, mikor a „közélet” csak gazdasági kiállításokban, jótékony egyletek működésében, zártkörű táncszínművekben és színházépítésre vállalkozni akará bizottságok alakulásában nyilvánítottak, a magyar színészet két versen, Hary, később Huby igazgatósága alatt, darab időig itt Nagy-Szebenben is arany gáz sít aratot; hisz hazafiás bonton megkivánta, hogy a magyar ember a magyar színészetet már a német beámterek „truccára” is pártolja. Abban az időben bizony magam is irogattam színi bírálatot. Mióta az alkotmányos élet akadályai megszűntek, színi tudósításokkal — megvallo — nem igen foglalkoztam, ifjabb erőkre bízván azok megbírlását. Most a magyar színtársulatról, mely Homokai-Nyeki igazgatása alatt itten vagy két hét óta működik, de minátan az eddigelő nem történt, hát mint kapitálitóját, rég kiszolgált színi reporter már magam írok néhány sort.

Előre bocsátom, hogy a német színtársulatok itten rendesen husvétől szeptember elejéig játszanak, mert télen a színház csak roppant költséggel és mindamellett csak rosszul fűthető. — Télen a német közönség azt mondja, hogy világszerte a hideg színház, nyáron át meg kiállhatatlannak találja a rekkenő hőséget és a színházban termő bolhák százezreit, így nem csoda, hogy itten évek óta a német színi igazga-

tók is rendre mind megbuktak, pedig az itteni két német lap színi referensei egyetértőleg eleget prédikálják a „deutsche Kunst” pártolása szent kötelességét.

Ily körülmények között a bátorság nem csak mértékéről tanusodik, ha valamely magyar színigazgató arra határozza el magát, hogy Nagy-Szebenben szerencsét próbáljon, mert az itteni magyar közönség nem nagy számu, azután sem a városban sem a környéken nincsenek magyar nagy birtokos családok, melyek páholyt tartanak, ha tehát az itteni jobb állásu magyar tisztviselők közül néhányan páholyt tartanak a is, az mégsem elég a társulat boldogulására, ha a zárszék sorok és a földszint meg nem telnek; ez utóbbi eset pedig vajmi ritkán történik. Ha vagy ötven oly lelkes és műpártoló hölgy volna itten, mint a milyen Ringelshelm báróné ő nagyméltósága, kit minden előadásban páholyban látnak, akkor a magyar színészetnek Nagy-Szebenben is lehetne trany napjai; ez azonban ez időszertint pium desiderium levén, az adott viszonyokkal kell számot vetni, ezek pedig bizony elég mostohák.

Annál nagyobb elismerésre méltó tény, hogy a társulat mostanig becsülettel állotta meg helyét, a mi pedig magában véve már elég dícséret.

Több darabot, egy mint: „A Király házassága”, — „Nők az alkotmányban”, — „A vereshaju”, — „A toloncz” stb. a társulat a közönség megalogódására játszott. Legkiválóbb tagja a társulatnak és a színház látogató közönség határozott kedvence Payer Mari k. a. nem tartozik ugyan a régi gárdához, de nagyon rokonszenves, megnyerő külsővel, zengzenges csengő orgánummal és a színpadi kedves alakok egyéb előnyeivel is bírva, egykezettel, bensőséggel és valódi érzéssel játszik és állandó törekvés mellett reményteljes színi jövőre jogosít.

Szigligeti temetése.

Szigligeti temetése tegnapelőtt ment végbe. Fok ezre tehető azok száma, kik egykezettel le-ronni az író iránti végtiszteletet; a kerpesi ut járdáit a nemzeti színház épületétől kezdve mindvégig sűrű tömeg lepte el.

A szertartás a nemzeti színház előcsarnokában vette kezdetét; ott volt a főváros színe-java, közéletünk számos kitűnősége, Trefort és Perczel miniszterek, Ribáry és Szász Károly min. tanácsosok, b. Kemény Gábor államtitkár; az országgyűlés tagjai közül Haynald érsek, Ürményi Miksa, Bánó József, Csengery Antal, Várady Gábor, b. Lipthay, gr. Szapáry Gyula, gr. Karácsonyi Guidó, gr. Apponyi Albert, Horváth Mihály, Wahrmann Mór, Falk Miksa urak; az irodalom Budapestén időző kitűnőségei majdnem mind jelen voltak; Arany János is eljött becsut venni nagy íróvársától; képviselve voltak az Akadémia, a Kisfaludy-társaság, Petőfi-társaság, az írók és művészek társasága, a nemzeti muzeum, az egyetem és műegyetem. A fővárosi hatóságot Ráth Károly főpolgármester képviselte.

Teljes számban jelent meg a fővárosi művészvilág, nevezetesen a nemzeti színház és a népszínház tagjai, a színi képezde, a zeneakadémiastb.

A koporsót huszonnégy koszorú díszítette; a nemzeti színház drámai személyzete, az operaszemélyzet, a zene- és énekkar, az Akadémia, az írói és művészi kör, a Petőfi-társaság, a népszínház, a színi tanoda, az egyetemi olvasókör, az országos nőiparegylet, Jkai Mór, Soldonsé, Nagy Imre és neje. Feleki és neje, Berzók Árpád, Árvai kereskedő (e felirattal: „A jellem az, mit benne bálmulánk”), vidékről a kassai színtársulat, a kecskeméti színtársulat, a kolozsvári nemzeti színház, ennek intendánsa: Korbuly Bogdán, valamint E. Kovács Gyula. Csiky Gergely is küldött koszorút, de ezt csak majd a requiem alkalmával teszik le.

Három órakor a ravatalhoz érkezett a gyászoló család; a leirhatatlan fájdalom a legtöbb jelenlévő szeméibe könyeket csalt.

Kanovics józsefvárosi plébános elkezdte az „Oremus pro fidelibus defunctis”-t; az egyszerű szertartás, a gyásznémet, melyet a nemzeti színház énekkara kísért, azután az Erkel-féle gyászdal, melyet az énekkar adott elő, hatást keltek.

Ezután Teleki Miklós a következő beszédet mondta:

Mélyen tisztelt gyászoló közönség!

„Ha e koporsóra tekintve leolvassuk onnan Szigligeti Ede nevét, a legbensőbb fájdalom mellet, az első percze önkéntelenül eszünkbe jutnak a költő-király Shakespearenek a Julius Caesar hullája felett mondott szavai: Ily alatt herversz? Ily kis halomba hulltak össze minden diadalmid? hódításaid?

Fájdalom, igaz! E szük kerethe szorítják a nagy magyar költőnek minden diadalmai, hiriei, hódításai, a nagy magyar költőnek, kinek lánglelke magas rőptű szárnyain nemcsak a mi szük korlátainkat, hanem minden művelt nemzet határait bejárta.

E szük korlátba szorítva; de csak a jövő sikert illetőleg, mert megszűnt a munkás lélek továbbra is teremteni — e szük korlátba szorítva; de csak az anyag, mert mit szelleme teremtett, az le nem zárható, az el nem temethető — az közkinccse marad a világnak s legsajátabb közkinccsünk nekünk magyaroknak.

Ha valaki egy ily ünnepélyes beszédében

elő akarja sorolni a dicsőültnék messze és szerte ágazó különféle érdemeit, — teljesíthetetlen kötelességet vállalna magára: ezt nem akarom, nem is akarhatom.

A történelem körlehetlen igazsággal megírja Szigligeti Ede költői érdemeit, s ezek közt bizonyára első helyen fog állani, melyet a magyar népszínműveivel teremtett a magyar irodalomban.

Meg fogja írni, hogy 44 évi működése alatt a közművelődés terén, mint a nemzeti színház titkára, később rendezője s végre igazgatója minő érdemeket szerzett.

Ki fogja emelni, hogy a családi életben mily gyöngéd, nejeért és gyermekeiért élő család apa volt.

Meg fogja említeni, hogy a társas életben önzetlen igazságszerető jó barát volt.

E négy főpontban csoportosulnak, mint költőnek, mint hivatalnoknak, mint családapának és mint társadalmi egyénnek elévülhetetlen érdemei — és épen ezen minden oldalról kitűnő érdemek és erények következményeül tekinthető az is, hogy ezek elismeréséül a legfelsőbb helyről legmagasabb kitüntetésben volt szerencsés részesülni.

Ha valaki, egy bizonyára ez üdvözült, még életében önmérettel mondhatta el: „Itt vagyok, egész életem nyilvános volt, itéljétek meg igazságosan.”

Hagyjuk hát sokoldalú érdemei megkoszoruzását az igazságos közvéleménynek.

De mielőtt e történelmi nagy emberünket sirjához kísérnők, — legyen szabad nekem a nemzeti színház személyzete nevében, azon sokoldalú jószágért, barátságért a mit velünk éreztetett, hálás köszönetet mondani, s azon óhajításunkat kifejezni: Adjon Isten a nemzeti színháznak sok ily költőt, — sok ily buzgó igazgatót, — a családi életnek sok ily szerető családfőt, — a társadalmi téren sok ily önzetlen igazságszerető jó barátot, mint a mi kedves Szigligeti Ede volt! és ezzel áatúzm koporsójára a kolozsvári színház intendánsának Korbuly Bogdán urnak, a kolozsvári színház személyzetének, E. Kovács Gyula ottani színházi tagnak és végül a nemzeti színház drámai személyzetének koszorúját, mint a tisztelet és szeretet jelvényeit azon őszinte kívánnal, nyugodjék a boldogult azon sirban, melyet egy nemzet halála és szeretete övez körül, nagy érdemeihez méltóan.”

A halottas kocsi két oldalán a következők fogták a koszorú szalagait: jobbfelől Eszaky Károly, Várady Antal, Vizváry, Erdődi Béla, Halami Ferencz, balfelől Solymossy Ede, Gyulai Pál, Vadnai Károly, Ujvázi Ede és Greguss Ágost.

A menet megindult és lassan a temető felé haladt; a népszínház előtt, melynek erkélyén a népszínház nözeményzete volt együtt, a menet megállott. A lelkes és segédlete egy imát zengtek és ezután Rákosi Jenő, a népszínház igazgatója a következő búcsuztatást mondá:

„Nagynevű halott! Utolsó utadon, melyre oly nagyon sietél, megállitunk egy szóra e helyen, a mely sok dicsőség és részének letéteményese. Búcsut akarunk tőled venni mi, kinek édes feladata lesz állandóan táplálni hű kegyelettel és lelkesedéssel a fűzet, mely a falakon felül a te tiszteletre és. Apostoloknak mondják magokat a pálya munkásai, melyet te is megfutottál; te adtál az apostoloknak hirdető ígét, mesztérnek voltál, s midőn most egy körlehetlen isteni végzés szerint elszállasz körünkől, ég telé fordítjuk arcunkat, s így mondjuk el imádságunkat: Szálljon fölénk tűzed, ihlessen meg bennünk szellemed, és maradjon mindvégig közöttünk a lélek, mely benned élt és működött mindnyájukért. Elbocsátjuk hideg testedet, de itt marasztalunk emlékedet és őrizzük addig, míg magunk is utánad nem mennvön, ismét átadjuk azoknak paladiumként, kik mi utánunk következzek. Isten veled nagynevű halott, ezrek mondják velem, ezrek kísérnek, ezrek siratnak utolsó utadon. És mind ez ezrek a te gyászoló örökösöd. Isten veled.

A gyászmélet most a temetőig vonult, hol még sok százan vették körül a tátongó sirt, mely Szigligeti Ede mulandó poiraira várt. Itt Várady Antal a Petőfi-társaság nevében a következő beszédet mondá:

Szigligeti Ede! A halhatatlanság határánál mondok hozzád búcsuzót. Meghatottság ragadja lelkemet, mert érzem, hogy milliók nevében mondok tátongó sírhoz köszönetet. Senki sem mondhatja el nálánál jógossaban: „non omnis moriar.” Közönségek neked, halhatatlán, a nagy harcot, melyet éretünk vívtál, népünk szellemének hangja te, fényes tanulmányosága a lélek halhatatlanságának! Könyveink lágyítsák hantjaidat, áldásunk legyen szemedföld. Nem haltál meg, csak mulandóból lettél elmulhatatlan. Emléked szívünkbe van temetve s így halálod egy örök feltámadás! Ragyogjon lelked oda fenn egy, mint itt lenn ragyogott, és fényleni fog neked az örök világosság!”

Végül Paulai Ede szólt következőleg:

„Dicsőült szellem! ki megváltva a koporsóba zárt porhüvelytől, szabad szárnyakon szállasza mindenség örök világába: tarts pihenőt egy perczig s hallgas meg búcsuzavunkat.

Végig pillantvón rövid íti mulatásodon köztünk s most bámulja csak, mennyi erényt kell tisztelnie benned. A férfi, a férj, az apa, a hazafi, a költő, a bölcs eszménye voltál annak, a kit jó sorsa így vagy amúgy vezetett, elő-

Ki az, ki nem hajol meg ez eszménynek bármelyike előtt?

Pedig mily törpék az eszmények azokhoz az erényekhez képest, melyek téged, mint embert díszítettek.

Keressetek az igaz, jó és szép véghetetlen birodalmában fogalmat, mely iránt nem lelkesült, és bennünk nem lelkesített! — Nem találtak.

Becsület, barátság, szeretet, önzetlenség, jogos kötelességérzet, türelem, bocsánat mind megannyi fényugrai jobb részednek!

Jó szíved nem bírta el értelmednek annyit terhet — megszakadt.

Gyöngye volt — hiszen föld volt — eltemetjűk e földbe!

Te dicsőült szellem — véghetelenségben — köztünk maradsz! — Erényeidben osztozkodunk, hogy példának lelkesítve, lehessünk jó polgárok, igaz honfiak, — valódi emberek! — Szállj.”

E szál a sirások elbocsáták a kötelet és a drága tetemeteket magába záró koporsót leeresztették a sirba. Alig volt szem, melyben a könyf nem csillogott; a családbeli közogtak, az elhunyt egyik leánya (Feriike) elájult. A mi Szigligeti Edeben hajlandó volt, az most már az örök álmot aluszsza a hideg fagyos földben; — halhatatlan szelleme köztünk marad műveiben. Béke poraival!

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1878. jan. 23.

— **Rudolf főhercegről** írják, hogy a nemzetgazdaság tudományát kiválóan szereti, a minék tanujele az is, hogy e szakbéli oktatója: Menger bécsi tanár most is kíséretében van Angliában. Könyvtárban magyar szakmunkák is vannak: gr. Széchenyi, Lónyai Menyhért, Kautz Gyula nagyobb művei, röpiratok, sat. Sőt Menger tanár számára, ki magyarul nem ért, a Kautz könyvéből több fejezetet méterre is lefordított.

— **Szigligeti halála** gyászal színházunk tegnap (január 22.) az elhunyt koszorú költő egyik legszebb, legsikerültebb tragoediáját: a „Fény árnyai”-t hozta színre félit telt ház előtt és igen jó előadásban. A darab előadását egy igen sikerült tableaux előzte meg, mely a költő műveiből egyes jeleneteket ábrázolt: a nézetértől számírtva balra a „Csikésből”, jobbra a „Czigányból” középtűt a „Szökött katonából”, a „Csikós” mögött „Grititből” sugyaneből a „Czigány” mögött egy-egy kiváló jelenet, végre az előadott darabból a 4. felvonás végjelene; a háttérben emeltebb talapon az elhunyt költő állott (Ditrő által személyesítve), amint az előtte nemtőkkel álló „Pannonia” babérokosorú-nyujt feléje. A szellemes tableaux-t, melyet görögűz világított meg, a közönség hatalmasan megtapsolta. Az előadás is igen jól folyt le. E. Kovács Gyula mintha a helyzet hatása alatt inspirálta sokszoros lendületet kapott volna, soha oly szépen, érzelemteljesen s hatással nem játszott a Nyáray Béla szerepét, mint ezuttal; a közönség minden jelene után zajos tapsaival háromszor négyyszer hívta ki. Mellette a többiek is dicsőrelesen megállították helyüket; E. Kovács Gyulánál asszony (Charlotte) magával gondnal, előkészítéssel s általában sikerült vonásokban mutatta be az úres kedélyű, felületes lelkűtűt, hű és szívtelen marquisnőt; Szenyörgyi Nyárai Péterben, a talpig szentytelen jellemű ősz magyar nemesben, Boér Hermin Matildban, Krasznai Szenczey Jenőben mutattak be jó alakokat.

— **Az olálfalviak és a chinaiak.** Köztudomású dolog, hogy a nemes olálfalvi tanács, egy esős nyár derekán a fölött ült össze tanácskozni, hogy mitevők legyenek, mert a szakadó égi áldás miatt nem bír a község szénát csinálni. A bölcs testület érett megfontolás után azt a határozatot vette jegyzőkönyvre, hogy „ha lassan es, hadd essék; ha pedig erősen: ki a f . . . állhat elejébe?” A chinaiak már egy lépéssel előbb járnak az olálfalviaknál, mert Chinában a legutóbbi év tavaszán nagy szárazság uralkodott, mi roppant nagy éhhalált idézett elő, és a veszélyes betegségek is elterjedtek, melyeknek százezerek estek áldozatul. A chinai miniszterium tehát, miként Pekingből írják, tanácsot tartott a fölött, hogy mi módon lehetne az isteneket kiengesztelni, s így megóvni az országot hasonló csapások ismétlődésétől. Elhatározatotott, hogy a császár, Kwang-su, változtassa meg nevét, s ez által az istenek könytetve lesznek a csapásokat, melyeket ennek a királynak uralkodása alatt éreztettek az országgal, megszüntetni. — Ha ezt megtudták az olálfalviak, a következő alkalommal tótfalusiakra változtatják nevüket.

— **Széchenyi** irodalmi hagyatékáról a „Pester Lloyd” s utána a budapesti lapok azon hamis hírt hozzák, hogy gr. Széchenyi Béla Közép-Ázsiába utazta előtt atyjának a czenki fioklevélárban levő levelezési és irodalmi hagyatékát az Académiának ajándékozta s most Paur Iván a család levéltárnoka, átadta azokat az intézetnek. E hír egészen téves, mert Széchenyi összes létező irományait Tasner Antalnak hagyományozta s így Sz. B. nem adhatott semmit az Académiának, hanem a valóság, — mint mi közvetlenül azon egyéntől értesülünk, ki az académiának a múlt november hóban ünnepélyesen átnyújtotta a Széchenyi irodalmi hagyatékáról szóló jegyzőkönyvet és a Paurnak szülő utat-

ványoszerű papirokat — abban áll, hogy Paur elvégezvén a rendezést, a Tasner-család által az Académiának átnyújtott jegyzék szerint most adta át az irományokat is. Ily értelemben helyre lesz igazítva a „P. L.”-ban is a tévedés.

— **A helyi kir. törvényszéknél** a múlt évben összesen 154 végtagyalás volt, melyeken 238 egyen felett hozott a törvényszék ítélete. Ezek között halálos ítélet csak egy van. Az előző évben 30 végtagyalással volt több, mely apadás csak annak tulajdonítható, hogy a régi büntügyi hátrálékok legnagyobb része el lett már látva és így, a perbeíratásnál halálosatok számának is apadni kellett.

— **A kereskedő ifjúság** báljára a rendezőségnek Barcsay Domokosné urasszony! sikerült „lady patroness”-nek megnyernie, ki a legnagyobb készséggel engedett az eziránti kérelemnek s ígerte meg közrehatását a táncszívalom sikerének kivására. E mulatság különben, úgy hisszük, az idény legsikerültebb s ugyszólva egyetlen nyilvános éjlité-bálja lesz, mely iránt mindenfelé városunkban már is nagy az érdeklődés.

— **A belvárosi** (farkasutcai) ev. ref. templom számára megszerzendő új orgona javára Orbán József ur, a városi vígadó bérleje vasárnap, január 27-én álarozos bált rendez a redoutetban, melyre a jótékony cöl érdeklében felhívjuk a közönség figyelmét.

— **A Duna áradása.** A Duna tegnapelőtt, a budapesti lapok szerint, éppen 5 méteren állott. Vázáról 5 méter és 90 centiméter vizállást jelentettek továbbá az esztorgomi polgármester azt jelentette, hogy a víz még mindig emelkedik s a város mélyebben fekvő részének lakossága már hozzá fogott a hurczolatáshoz. Pozsonynál és Bécsnél már apad a víz, s így talán komolyabb veszélytől nem lehet tartani. A budapesti árvízbizottság álsézt permanenssé tette, s mindenütt lázas sietséggel foly az eltakarítási munka. A raktárokat és színeket teljesen kiürített. — A vízfogó gátnál dolgozik a hatóság és 150 utász. A tűzoltók is felállították a mozdonyokat és szivattyú gépeket.

— **B. Podmaniczky Frigyes,** a budapesti nemzeti színház intendánsa tegnapelőtt délelőtt magához hivatva a nemzeti színház távozni készülő tagjait: Sántánét, Kölesí Marisakét és Körösmezét; kinyilatkoztatva előtűt, hogy szerződésük felbontása nem Szigligeti műve volt ugyan, de hogy e napon senki se emlékezzék meg nehezteléssel a halottalról, a szerződés felbontását viszávonja és öket újabb 3 évre szerződötteti.

— **A budapesti** nemzeti színháznál a drámai igazgatói állás, mint színházi körökben hírlík, egyelőre betöltetlen marad. De az adminisztratív igazgatással azonnal Paulay Ede bízott meg, ki különben, mint újonnan szerződött rendező csak husvétkor lépett volna a nemzeti színház köztelkébe.

— **Szerencsés medvevadász.** Jolsvárról a következő esetet távirják a Fővárosi Lapok-nak: Hallatlan nagy eset történt e hó 19-én nálunk. Joo Ödön két szonyu nagy medvét egymaga ejtett el. Szentiványi.

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Bérlet 111-ik szám.

Kolozsvárt, csütörtök január 24-én 1878.

GRINGOIRE.

Vígjáték 1 felvonásban.

SEMÉLYEK:

XI. Lajos	—	—	Szentgyörgyi.
Gringoire	—	—	Szacsavay.
Luiza	—	—	Ditrőné E. M.

Ezt követi:

A MINISZTER ELŐSZOBÁJÁBAN.

Dramolet 1 felv.

Knabe Jeremiás — — — Ditrő.

Záróddul:

BOKRÉTA.

Magán jelenet 1 felv., előadja Ditrőné E. M.

Kezdetre 2 órakor.

A „KELET” magán-táviratai.

Feladottak Budapestén jan. 23. 11 ó. — p. d. e.
Érkezett Kolozsvárra jan. 23. 11 ó. 20 p. d. e.

A jég és árvízveszély a fővárostól tegnap este elmúlt, mert az alsó jég megindult, csak Ó-Buda utózi usztak. A soroksári ág megnyitott.

Szulejman sergével megmenekült, Baker pasával egyesülve, várja a török hajókat a sereg szállítására. Az oroszok nyomulnak Gallipolinak. Az összeütközés Angliával valószínű.

A görög kabinet leküszönt, Komonduros harezias miniszteriumot alakít.

Az osztrák miniszterválság nő, a párt-conferentia elhalasztatik. A kormány a parlamenti körökkel folyton alkudozik.

Felölös szerkesztő és kiadó-tulajdonos:

Békésy Károly.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.